

EVLİYA ÇELEBİ'YE GÖRE VAN GÖLÜ ÇEVRESİNDE TÜRKLER VE TÜRKÇE

According to Evliya Çelebi Turks and Turkish language around the Van Lake.

Dr. Bedri SARICA*

ÖZ

Evliya Çelebi bölgeyi 1655 yılında ziyaret etmiştir. Çelebi karşılaştığı türlü insanın kültürel, etnografik ve dilsel özelliklerine dikkat eder. Bu yazıda 1655 yılında bölgeyi gezen Evliya Çelebi'ye göre bölgedeki Türklerin varlığı ve dil özellikleri gösterilmek istenmiştir.

Anahtar Sözcükler: Van gölü çevresi ağızları, Çağatay ve Azerî Türkçesi.

ABSTRACT

Evliya Çelebi visited this area in 1655. He noticed all kind of people with cultural, ethnographic and linguistic peculiarity. This paper aims to show being of Turk and its language features around Van Lake in 1655.

Keywords: Turkish dialects around the Van Lake, Jagatai and Azerî Turkish.

Anadolu'nun Türklerle ve Türkçeyle buluştuğu yerlerin başında Van gölü ve çevresi, akla gelmelidir. 1040'lı yıllarda Selçuklu ordularının Doğu Anadolu'ya girişi, hatırı sayılır bir Türk nüfusunun bölgeye yerleşmesine sebep olmuştur. Aslında 1018'li yıllarda başlayan Selçuklu keşif hareketlerini izleyen Dandekenan, Pasinler ve Malazgirt savaşları, Asya'dan kopup gelen insan selinin Anadolu'ya akışını hızlandıracaktır. Artarda iki asırda vuku bulan Moğol saldırıları, bu gücün önünde duran Asya Türklüğünü daha da Anadolu'ya kaydıracaktır. Moğol saldırıları Anadolu Türklüğü için facialara yol açsa da Türkçenin yöneten katmanlar üzerinde zamanla etkili olmasına yardım edecektir.

Bölgenin dili, özellikle Azerî Türkçesinin etkisi altındadır. Bu etkiyi yapı, ses ve söz dağarcığı yönünden görebiliriz. Anadolu'nun iç kesimlerinde bilinmeyen, ancak Azerî sahasında ortaya çıkmış birçok kelimeye Van Gölü çevresinde rastlayabiliriz.

* Yüzüncü Yıl Üni. Eğitim Fakültesi, Türkçe Eğitimi Bölümü Öğrt. Üyesi.

Burada tek bir ağızdan söz etmek mümkün değildir. Bölgenin çeşitli zamanlarda ve halen değişik sebeplerle göç alması, sosyolojik farklılaşmaların yanında dil değişimlerini de beraberinde getirmiştir. Yörenin Türk yurdu olmasından¹ sonraki nüfus hareketliliği ile ilgili tarihi ve güncel şu bir kaç durumu sayacak olursak bölgedeki etkileşimi ve değişimi daha iyi anlamış oluruz:

Safevî- Akkoyunlu-Akkoyunlu-Osmanlı ve özellikle Safevî - Osmanlı hâkimiyet mücadelesi sırasında bir takım Türk boyları yer değiştirmiştir.² Evliya Çelebi Menzil-i Avşarlı Sultan bahsinde Osmanlılardan kaçarak İran'a geçmiş 10.000 Türkmenlik Avşarlardan söz eder.³ Stephan Gerlach 1576'lı yıllarda Erzurum, Bağdat ve Van çevresinden her gün birçok kişinin İran'a göçtüğü rivayetini verir.⁴ Ancak İran tarafındaki bazı toplulukların da Türkiye'ye geçtiğini öğreniyoruz.⁵

Osmanlı-Karamanoğulları mücadelesi sonucunda Van, Karaman bölgesinden göç almıştır.⁶ 1468 yılında Osmanlıların eline geçen Karaman ülkesi

¹ Orhan Kılıç, *XVI. ve XVII. Yüzyıllarda Van*, s.6-7: Türkler yaklaşık 1042-43 yıllarında Urumiye'den Van'a akınlara başlamışlar, 1045 yılında Tuğrul Beyin buyruğuyla Mardin ve Diyarbakır yöresindeki Türkmen kuvvetleri, Van Gölü bölgesindeki Bizans kuvvetlerini yenmişlerdir. Bu dönemde Türk bazı yerleşimleri olsa da Zap suyunda pusuya düşen Selçuklu birlikleri nedeniyle bu hareket kesintiye uğramış, nihayet Melikşah'ın 1064'teki seferiyle Van Türklerin eline geçmiştir. 1071 Malazgirt savaşından sonra bölge tamamen Türklerin egemenliği altına girmiştir.

² Orhan Kılıç, a.g.e., s.13-18 ve devamı. Bu bölge Türk devletlerinin hakimiyet mücadelesine yıllarca sahne olmuştur. Şah İsmail Anadolu'da sakin olan *Ustaclu, Şamlı, Rumlu, Musullu, Hintli, Tekeli, Bayburtlı, Çapanlı, Karadağlı, Karamanlı, Dulkadırlı, Varsak, Avşar ve Kaçar* gibi Türk oymaklarını etrafına alarak Azerbaycan üzerine yürütmüş ve Akkoyunlu *Elvent Beyi* Diyarbakır'a kaçmaya mecbur etmiştir. 1503'te de Hemedan yakınlarında Akkoyunlu Murad'ı yenmiştir. Buradan kaçan Akkoyunlular çareyi Dulkadırlı, Memluk ve Osmanlı'ya sığınmakta bulmuştur. Şah İsmail, 1507'de Van, Bitlis ve Erciş'i ele geçirmişlerse de Yavuz Sultan Selim'in Çaldıran seferinden (1514) sonra Safevîlerin doğudaki etkileri bir süre azalmıştır. Ancak sonraki asırlarda bu sorun yine kendini göstermiş, Van yıllarca istikrarsız bir yöre olarak İran'la Osmanlı arasında gelip gitmiştir. 17. Mayıs 1639'da yapılan *Kasrışirin* Antlaşmasıyla bölge sınırı bugünkü halini almıştır.(s.116)

³ *Evliyâ Çelebi Seyahatnâmesi*, s.176.

⁴ Stephan Gerlach, (Çev:Turkis Noyan)*Türkiye Günlüğü*, Kitap Yayınevi, c.1.s.362,363,383.

⁵ Stephan Gerlach, a.g.e. c.2., s.709

⁶ Kendisi de Konya'dan Van'a göçmüş bir aileye mensup olan Kaya Kayaçelebi, "*Doğunun Yıldızı Van (Her Yönüyle)*," eserinde bu olay hakkında özetle şunları kaydediyor: Karamanoğulları ile Osmanlıları arasında devam edegelen mücadeleler Osmanlıların lehinde sona erince bölgeyi kontrol etmek için gönderilen Rum Mehmet Paşa'nın Konya ve Karaman'da sergilediği zulümden pek çok Türk ailesi -o zaman Safevîlerin elinde bulunan- Van'a göçmek zorunda kaldı. Van'da şimdi bile bu acı hatıranın izlerini taşıyan Karamanlılar mevcuttur. Bu göçe katılan Türk boyları arasında Bayatlar, Turgutlar ve Varsaklar vardı. Bunlar Van ve Abağa ve Maku'ya (o zaman Maku serdari da Bayat boyundandı) yerleşmişlerdi. *Kayaçelebizadeler, Temurzadeler,*

uzun zaman Osmanlıya direnmenin acısını pahalı ödemiştir. Şikârî'ye göre yalnız Aksaray'dan 38.000.000 kişi göç ettirilmiştir.⁷

Kuzey Azerbaycan'ın ve özellikle Karabağ'ın Ruslar tarafından işgali sebebiyle Van göç almıştır.

Güney Azerbaycan'daki çeşitli olaylar⁸ yüzünden Van ve çevresi göç almıştır.

1915 yıllarında Ermeni olaylarında binlerce kişi, başka bölgelere göçmek zorunda kalmıştır. Bunların sayısı bilinmemekle birlikte bölgenin asıl nüfusunun büyük yara aldığı düşünülebilir.⁹

Ekonomik sebeplerle Cumhuriyet'in ilk yıllarında Karadenizin Çaykara ve çevresinden Van'ın Saray ilçe köylerine aileler yerleştirilmiştir. Bu göç, yörede bir ağız değişikliğine neden olmamakla birlikte bölgeye gelen Karadenizli vatandaşlarımızın orijinal ağız özelliklerini büyük ölçüde koruduğu gözlenmektedir.

Van'da 1982 yılında Yüzüncü Yıl Üniversitesi'nin faaliyete geçmesiyle şehre çok sayıda öğrenci ve öğretim görevlisi gelmiştir. Bunlar şehrin dokusunda nispeten etkili olmuş, yerli halk üzerinde örnek bir şive niteliği kazanmıştır. Ancak bu etkinin gençler üzerinde daha belirgin olduğu gözden kaçırılmamalıdır.

Afganistan'ın Ruslar tarafından işgaliyle bu ülkedeki Kırgız Türklerinin bir bölümü Van'a yerleştirilmiştir. İlk önce Erçek'e bağlı Karagündüz köyüne yerleştirilen bu topluluk daha sonra Erçiş'in Ulupamir köyüne taşınmıştır. Bugün

Şabanzadeler, Camuşoğulları, Devcioğulları, Dilaveroğulları, Altayoğulları, Kaplanoğulları, Sebuvaroğulları, Aşıroğulları, Leventoğulları, Karacehennemogulları, Çilingiroğulları, Şerifefendioğulları, Akıfpaşazadeler, Odabaşıoğulları, Boyaoğulları, Şeyhbenderoğulları 15. yy'ın sonlarında Van'a yerleşen ailelerdendir. Bugün Van'da *Kayaçelebizadeler* Akköprü mahallesinin, *Şabanzadeler* Şabaniye mahallesinin, *Temurpaşazadeler* ise Şamran mahallesinin ilk sakinleri olarak bilinir. (s.55, 56)

⁷ Feridun N. Uzluk, "Karaman-Oğulları Hakkında İki Ağıt", TDAY 1962, Ankara 1963, s.67-105.

⁸ Orhan Türkoğan, *Güneydoğu Kimliği*, s.24.; Küresinli ağzı üzerinde yaptığımız derlemelerde Küresinli aşiretinin yoğun olarak yaşadığı yerler şu şekilde gösterilebilir: Saray İlçesi, Van'a bağlı Şahbağı (Beyüzümü) Köyü, Alaköy, Karagündüz, Kasımoğlu, Ağartı (Ayanıs), Otluca Köyü, Göllü, Yumrutepe, Gülsünler,Ortanca, Kırathı, Edremit'e bağlı Köprüler (Gem); Çaldıran'a bağlı Kilimli, Metkulu, Umuttepe, Güngören, Yassitepe köyleri ile, Erciş ilçesine bağlı Çelebibağı köyü Küresinli köyleridir.

Van merkezde, İskele, Sıhke (Bostaniçi), Selimbey mahallesi, Bahçıvan mahallesi, Abdurrahmangazi mahallesi, Cevdetpaşa mahallesi, Vali Mithat Bey mahallesi Küresinlilerin yoğun olarak yaşadığı yerleşim birimleri olarak gösterilebilir.

⁹ *Cumhuriyetin 75. yılında Van*, s.63-65: Van 1915 yılından önce oldukça kalabalık bir nüfusa sahipti. 1889'da 35.000 olan Van nüfusu işgal ve isyanlar sonrası 7.000'e kadar düşmüştür.

3000 kadar Kırgız Türkü bu köyde yaşamaktadır. Malatya'ya giden bir grup da buraya göç etmiştir. Bu Türk topluluğunun yerel ağız üzerinde etkisini söylemek -şimdilik- mümkün değildir. Kırgızların Van'da dünyaya gelenleri hem yerli hem de merkezî Türkçenin özelliklerini taşımaktadır. Söz dağarcığı yönünden yavaş yavaş Türkiye Türkçesinin sözcüklerini tercih etmeye başlamıştır.

Doğu ve Güneydoğu illerimizde meydana gelen çeşitli terör olayları sonucunda çevre illerden ve köylerden Van'a gelen vatandaşlarımız, zamanla genel Türkçe ile yerel ağız özelliklerini birbirine geçmiş olarak almış görünmektedir.

Bölge, insan hareketliliği yönünden İzmir, Ankara, Antalya, Adana, Gaziantep, Bursa, İstanbul, Balıkesir ve Aydın illerine göç verirken; Hakkari, Siirt, Muş, Ağrı ve Bitlis illerinden göç almaktadır.

Evliyâ Çelebi

Bölgenin dil özellikleri konusunda bize ilk bilgileri veren Evliyâ Çelebi'dir. Evliya Çelebi (d.1611) Seyahatnamesinde gelenekselleşmiş imlâdan ayrı bir yol tutar. Yaşadığı zamanın geleneklerini, halkiyatını, toplum yapısını, askerî ve mülkî taksimatını, savaşlarını anlatırken karşılaştığı insanların dil özelliklerini olduğu gibi verir. Mesela Van'a yakın bir mesafede bulunan şehri-i Rumiyye'de saf bir Azerî Türkçesi'yle karşılaşırız. Evliya oradakilere “*Ya acaba bu fakîr hânî Güzelce Şâh neyler?*” dediğinde oradakilere, “*Bes neylese gerek! Münâfık sözüne uyup Osmanlı ülkesin ura, mâl apara, âdem depele...*” diye cevap verirler.¹⁰ Tebriz hanının, “*Ey Evliyâ akam, Bu Bitlîs hânıyla bu ramazânda yaman ceng-i âlî edîpdîr. Aslı ne olupdur.*” sözleri gibi.

Evliyâ Çelebi 1655'li (h.1065) yıllarda bölgededir. Diyarbakır üzerinden Bitlis'e gelir. Bitlis'in halkını, idarî yapısını, kültürel yapılarını anlatır. Yörenin bilginleri yanında divan sahibi yedi şairinden söz eder. *Kâtibî Çelebî, Monlâ Çelebî, Ramazân Çelebî, Cennetî Çelebî*'nin adlarını verir. Ancak Bitlis hanı Abdal Hân'ın şairliğinin altını çizerek, Nizamî'nin hamsesi kadar divanı olduğunu söyleyerek şu beytini verir:

*Dil derdine em çekdi tabîb-i sîne-sârî
Hıkd u hased eyledi rakîb-i sîne -sârî¹¹*

Bitlis'ten sonra Rahva üzerinden Tatvan'a gelir. Çelebi, Tatvan'ı liman olmaya müsait küçük bir yer olarak anlatır. Buradan Van gölü ve çevresini

¹⁰ *Evliyâ Çelebi Seyahatnâmesi*, Hzl: Yücel Dağlı, Seyit Ali Kahraman, IV. Kitap, YKM yay. s.192.

¹¹ a.g.e., s.67.

tanıtır. *Ahlat'a* varır. Tarihçilere göre burası “*Dâr-ı büleh*” yani *Oğuz taifesi* şehridir. Ahlat’ın Celayir, Akkoyunlu, Osmanlı, Safevî ve yine Osmanlı egemenliğine geçişine değinir.¹² Ahlat, Osmanlıların atalarının ilk ayak bastığı yerdir.¹³

Evliyâ Çelebî Seyahatnamesinde Ahlat Ağzı Örnekleri:

Ahlat 1231’li yıllarda Moğol saldırılarına maruz kalmış sonraki yıllarda İlhanlı egemenliğine girmiştir. Moğol kuvvetleri içerisinde olduğunu bildiğimiz Türk kökenli unsurların bölgeye yerleşmeleri kuvvetle muhtemeldir. Evliyâ Çelebi Ahlat’ı ziyareti sırasında bölge dilinin *Çağatay* ve *Moğol* özelliğine sahip olduğunu bildirmiş ve Ahlat diline ait aşağıdaki örnek cümleleri vermiştir:

“*İşven, gitmişven, görümize, varmışınız, bizim Kayı gibidir, Boğar eyitdi, dükeli geleserlerdir, meni suncamışdır, Şad bay kişidir, ayıtdım: Şol kişi manka dinedir, savular sayladım, ya'nî ağlaya kaldım. Barımız uruş kişisimiz, ya'nî cümlemiz ceng âdemiyiz*”¹⁴

Yukarıdaki cümlelerin gerçek fonetik yapısı, eski imlânın bilinmezlikleri içerisinde kaybolmuş olsa da Ahlat’ta konuşulan dilin Oğuz Türkçesinden ayrıştığı, Kıpçak özelliklerine yaklaştığı kolayca anlaşılacaktır.

Evliyâ Çelebi, Süphan dağındaki süt çeşmelerinden söz ederken “*Batyal Çeşmesi*” dediği kısraç sütü çeşmesini bölgedeki Tatar unsurlarına bağlar:

“... *Batyal Çeşmesi, ya'nî kısraç südü çeşmeleri vardır. Andan ma'lûm oldu kim bu kavim Tatar imiş kim at südü nûş ederlermiş. Zîrâ ta binâların târîhleri lehçe-i ibâretleri cümle hatt-ı Tatar-ı Çağatayîdir.*” Bu ibareden bölgedeki tarihî eserlerin ve özellikle kitabelerin Çağatayca ile olan ilgisinin geniş boyutlu araştırılması yerinde olacaktır.

Aynı konuyla ilgili olarak bir vakıfnamede–*ken* sıfat-fiilinin yanında *bol*-fiili görülmektedir. Bu durumdan, bölgede bir dönem Çağatay Türkçesinin de kullanıldığını anlıyoruz:

“*her kim bu evkâfını harâb iken bolursa Hâmâm u Kârûn ve Mervân u Fir'avn u Yezîd'in la'neti orasına ve töresine ve üzerine olsun!*”¹⁵

¹² a.g.e., s.89

¹³ a.g.e., s.94

¹⁴ a.g.e., s.92.

¹⁵ a.g.e. s.92.

Evliyâ Çelebî Ahlat üzerinden önce Adilcevaz'a ardından Erciş, Muradiye ve Van'a gelir. Erciş'in hakim unsurunun Rumeli ve Anadolu kaynaklı olduğunu belirtir.¹⁶

Van Safevi, Akkoyun, ve Osmanlı mücadelesine sahne olmuş bir şehirdir. Van kalesi genellikle Rumeli, Kafkas ve Tatar kökenli erlerce korunur. Dışarıdan kimse alınmaz. "kal'a içre bir Yahudi ve Acem girse emân vermeyüp katl ederler" ifadesi bu durumu anlatır.¹⁷

Evsâf-ı sarāyhā-yı kibār u a'yān bölümünde Kale civarındaki saray ve binaların tarihlerini verir. Bu tarihler genellikle *Şânî Efendi* tarafından Türkçe tertip edilmiştir. Paşa sarayı için,

Şāniyā oldu sāl-i tārihi
Tarh-ı dīvānhāne-i ālî (sene 1055)
 Kasr-ı Havernak için,
Gönül levhinde yazdı kilik-i fikrin Şānî tārihin
Süleymānî binā vü tarh-ı zībā kasr-ı sultānî (sene 1047)
 Ketenci Ömer Paşazade'nin Van'ı imarı için,
Görüp itmāmını Şānî dedi ana tārih

*Eyledi sa'y edüp Van'ı müceddeden ta'mîr (sene 1055)*¹⁸ gibi örnekler verilir. Evliyâ Çelebî, Şānî Efendi'yi zamanını *sultānü'ş-şuārāsı* olarak görür. Ayrıca Vanî Çelebî ve Mir Sipihrî'den ismen söz eder.¹⁹

Evliyâ Çelebî Seyahatnamesinde Van Ağzı Örnekleri:

Evliyâ Çelebî Van'ın bir çok tarihî, iktisadî ve askerî noktasını işaret ettiği gibi Van ağzı hakkında bugünküne yakın fonetik yapıya ve söz hazinesine uygun düşen açıklamalarda bulunur.

Evliyâ Çelebî Van'ın Safevîler tarafından kuşatılması sırasında verilen mücadeleyi Vanlıların ağzından şöyle verir:

- Vanlı eydür: "Hey kişi, Kel Rüstem Hân çağında kal'amızda kaht [u] ğala olup pişik eti ve çomar ve turaş ve tola köpek eti yemişih ve şehidlerimizden bacımız ve haltemiz ve ammimiz ve evlâdımız etlerin yeyüp Van kal'asının bir taşına bin baş verüp Kel Rüstem'e Van'ı vermemişih" deyü tefâhur kisb ederler.²⁰

¹⁶ a.g.e., s.101

¹⁷ a.g.e., s.120

¹⁸ a.g.e., s.122

¹⁹ a.g.e., s.123

²⁰ a.g.e., s.114.

Bu cümlelerdeki *pişik, tola* sözcükleri ile *vermemişti* sözcüğündeki geçmiş zaman I. çokluk kişi çekimi az çok değişerek günümüzde de kullanılmaktadır.

Mahmudî beylerinden Ali Han'ın bir ifadesi de bugünkü Van ağzına yakındır: Ali Han:

-**Menem** Melek Paşam sen du'a eyle. Ben bir adem **getirirem** ammâ öldürme!²¹ der. Bu cümlede geçen *menem, getirirem* sözcükleri Azerî Türkçesine yakın bir Van ağzı yapısını gösterir. Yine Mahmudî beylerinden Evliya Beğ ile Evliyâ Çelebî arasında geçen konuşmada Evliya Beğ'in "Evliyâm elbette birini bana cabalarsan." ile "Sen dahi **men** dahi hassü'l-has evliyâyız..." cümlelerinde birinci kişi zamiri olarak *men*'in yalın kullanımı dikkate çekiyor.²²

Vanlıların lisanları bölümünde Çelebî "Bu kavmin mâbeynlerinde isti'mâl olunur bir gûne lehce-i mahsûsaları var kim bir diyâr lisânına benzemez." diyerek ilginç gördüğü şu sözleri vermiştir.²³

<i>Pisih</i>	<i>Kedi</i>
<i>Bihuri</i>	<i>Ocak</i>
<i>Geven</i>	<i>Diken, çalı</i>
<i>Kepân</i>	<i>Sarılık</i>
<i>Göyündürmişem</i>	<i>Yakmışım</i>
<i>Bacıma bir baş varam</i>	<i>Kızkardeşimeme bir bakayım.</i>
<i>Heleşî, keleşî ideyim</i>	<i>Gülelim, oynayalım</i>
<i>Haradaydın</i>	<i>Nereye vardın?</i>
<i>Germede çimdîm</i>	<i>Hammâmnda yıkandım</i>
<i>Şâd bâşem</i>	<i>Şen ve mâldârım.</i>
<i>Kûzeyî apar-gilen</i>	<i>Bardağı getirsene!</i>
<i>Bes çâş çağı olupdur</i>	<i>Belî, kuşluk ta'âmı vakti olmuştur.</i>

Görüldüğü gibi Evliyâ Çelebî'nin verdiği örnekler bugünkü örneklere şaşırtıcı şekilde yakındır. Bu yakınlık hem söz dağarcığı hem de ek yapısı dikkate alınırca görülecektir. Burada geçen *apar-gilen* emir yapısı *ol-updur* geçmiş

²¹ a.g.e., s.137.

²² a.g.e., s.172

²³ a.g.e., s.124

zaman biçimi yöreye özgü kullanımlardır. *Pisih, bıhıri geven* sözcükleri biraz farklılıkla halen de kullanılmaktadır.²⁴

Van defterdarının konuşması da Van ağzına yakındır:

- *Sultānım , bu Bitlis şehrine biz ne kılıç urduk, **bilirsın**? Ve mekr-i zenān nām bir kitāb vardır, anı kıra'at etmiş misen? Biz bu ta'āmdan şîr-i hurmā ve katr-ı nebāt-ı Hamevî dahi olsa yemenmiz.*²⁵ cümlelerindeki vurgulu soru biçimi Van için karakteristik bir söyleyiştir.

Evliyâ Çelebî, Van'da konuşulan Türkçeyi "*kelām-ı örfiyede lisān-ı şarkî üzre fasihü'l-lisān ve bediü'l-beyānlardır*" diye belirtir.²⁶

Sonuç:

Van Gölü çevresi Türk tarihi açısından ilginç bir sahadır. Anadolu'nun kapısı diyebileceğimiz bölgede çağlar boyunca toplumsal hareketlilikler asla hız kesmeyecektir. Bu nedenle yörede tek bir ağız yapısından dün olduğu gibi bugün de söz edemeyiz. Evliya Çelebi'ye göre Ahlat'ta Çağatay Türkçesinin, Van çevresindeyse de Azerî Türkçesinin izlerini görüyoruz. Yazılı metinlerde klasik Osmanlı Türkçesini, günlük konuşmalarda yöre ifadelerini buluyoruz. Ancak kültürlü kişilerin konuşmalarında nispeten klasik Osmanlı Türkçesi hâkim görünüyor.

²⁴ Bedri Sarıca, *Van Gölü Çevresi Ağzları Sözlüğü*, Atlas Yay. Ankara 2006.

²⁵ *Evliyâ Çelebi Seyahatnâmesi*, s.159

²⁶ *a.g.e.*, s.125

KAYNAKÇA:

- Evliya Çelebi Seyahatnamesi*, (Topkapı Sarayı Bağdat 305 yazmasının transkripsiyonu- Dizini) Hzl. Yücel Dağlı, Seyit Ali Kahraman, IV. Kitap, YKM yay. İstanbul 2001.
- GERLACH, Stephan, (Çev:Turkis Noyan)*Türkiye Günlüğü*, Kitap Yayınevi, C.I,II İstanbul 2007.
- KARAHAN, Leylâ, *Anadolu Ağızlarının Sınıflandırılması*, TDK yay., Ankara 1996.
- KAYAÇELEBİ, Kaya, *Doğunun Yıldızı Van (Her Yönüyle)*, Zafer Matb. İstanbul 1990.
- KILIÇ, Orhan, XVI. Ve XVII Yüzyıllarda Van, Van Belediye Başkanlığı Yay., Van 1997.
- SARICA, Bedri, “*Van Ağzının Oluşumu ve Bazı Özellikleri*”, İlmî Araştırmalar, S. 15, İstanbul 2003, s. 53-72
- _____,*Van Gölü Çevresi Ağızları Sözlüğü*, Atlas Yay., Ankara, 2006
- TÜRKDOĞAN, Orhan, *Güneydoğu Kimliği*, Türk Ocağı Bolu Şubesi, Bolu 1995.
- UZLUK, Feridun N., “*Karaman-Oğulları Hakkında İki Ağıt*”, TDAY-Belleten 1962, Ankara 1963, s.67-105.
- Van Kütüğü*, Yüzüncü Yıl Üniversitesi Yay., Van 1993.
- ZÜLFİKAR, Hamza, “*Van Gölü Çevresi Ağızlarının Özellikleri*”, Ömer Asım Armağanı, TDK Yay. Ankara Üniv. Basımevi, Ankara 1978, s. 297-317.